

MODANIN YAŞAMA SEVİNCİ YARATMA İŞLEVİ: LE THÉÂTRE DE LA MODE VE LE MYTHE DIOR**THE FUNCTION OF FASHION TO CREATE JOY OF LIFE:
LE THÉÂTRE DE LA MODE AND LE MYTHE DIOR****Gözde Yetmen****Öz**

Modanın sanat ve sanatçılarla kurduğu ilişkiyi temel alan çalışma kapsamında; yaratıldıkları dönemin zorlu koşullarında toplumlara yaşama sevincini yeniden kazandırmaya yönelik tasarlanmış iki haute couture projesi incelenmektedir. Haute Couture'nin endüstri ve sanat arasındaki kavramsal konumu tartışıldıktan sonra moda-sanat iş birliği; İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki dönemin sembolü "Théâtre de la Mode" Sergisi (1945 - 1946) ve 2020 yılının Covid-19 Pandemisi sürecinde dijital ortamda "Le Mythe Dior" filmi ile sunulan Dior 2020-2021 Sonbahar/Kış Haute Couture koleksiyonu örnekleri bağlamında değerlendirilmektedir. Betimsel araştırma yöntemi kullanılan çalışmada bu projeler; moda kreasyonlarının uygulandıkları dönemlerin sosyal, ekonomik, teknolojik, kültürel dinamikleri neticesinde ortaya çıkan sanatsal nitelikteki sergilenme biçimleri açısından analiz edilmektedir. Bu koleksiyonlar ve moda sunumlarında kullanılan sahne, dekor, set, film tasarımları ele alınarak; görsel (plastik) sanatlar, fonetik (işitsel) sanatlar, ritmik (dramatik) sanatlarla olan iş birlikleri açıklanmaktadır. Toplumlarda umuda ihtiyaç duyulan zamanlarda yaratılan söz konusu moda kreasyonlarının, tasarımları ve özgün sergilenme biçimlerinin estetik haz uyandıracak güzellikte sanatsal bir değer oluşturduğu bulgularına metin içinde yer verilmektedir. Yapılan çalışmada moda tasarımının giyim ihtiyacını karşılama sürecinde, tıpkı sanat gibi modanın da sergileri ile geleceğe dair umut verebilme gücü, hayatın güzelliklerini gösterebilme ve insanlara yaşama sevinci kazandırabilme işlevi sonuç olarak ortaya koyulmaya çalışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Moda, Tasarım, Sanat, Sergi, Umut.

Abstract

This study is based on the relationship of fashion with art. In the difficult conditions of the time when they were created designed to regain the joy of life to the society two haute couture projects are examined. The symbol of the period after the Second World War, the "Théâtre de la Mode" Exhibition (1945 - 1946) and the Dior 2020 - 2021 Autumn / Winter Haute Couture collection, presented digitally with the movie "Le Mythe Dior" during the Covid-19 Pandemic of 2020, are evaluated in the context of examples after discussing the conceptual position of Haute Couture between industry and art. These projects in the study using descriptive research method; It is analyzed in terms of exhibiting the fashion creations in an artistic quality that emerged as a result of the social, economic, technological and cultural dynamics of the periods in which they were applied. These collections and fashion presentation's collaborations with Visual (Plastic) Arts, Phonetic (Auditory) Arts, Rhythmic (Dramatic) Arts are explained by considering the stage, set, film design processes. The mentioned fashion creations which are created in their times when hope is needed in societies; The findings that their designs and original display forms create an artistic value that will bring aesthetic pleasure are included in the text. It has been tried to be

Araştırma Makalesi // Başvuru tarihi: 15.09.2020 - Kabul tarihi:18.11.2020.

·Dr. Öğr. Üyesi, İzmir Demokrasi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Geleneksel Türk Sanatları Bölümü, gozde.yetmen@idu.edu.tr, 0000-0002-1087-9368.

revealed in the conclusion part of that research, another function of fashion design which is to give hope for the future, to show people the beauties of life and to bring people joy to life just like art.

Keywords: Fashion, Design, Art, Exhibition, Hope.

1. Giriş

Bu araştırmanın konusu; küresel ölçekte sosyal, siyasal, ekonomik vb. büyük etkileri olan savaş, pandemi gibi toplumları derinden etkileyen olayların yaşandığı zamanlarda (1945 ve 2020 gibi), çeşitli zorluklara karşın sanatçı ve tasarımcıların iş birliği sonucu ortaya çıkan kreasyon sunumları ile modanın insanlığın geleceğine dair umut verebilme gücünü vurgulamaktır.

Bu çalışmada sanatçıların ve moda tasarımcılarının dönemin türlü imkânsızlıklarına çözüm olarak; gerçek insan ölçülerini 1/3 oranında küçültülerek ürettikleri minyatür boyutlu haute couture koleksiyonlarını sergiledikleri sunum biçimleri incelenmektedir. Seçilen koleksiyonların önemi; yaratıldıkları dönemlerde modanın sunduğu yenilenme hissini, sanatın evrensel birleştirici görsel dili ile toplumlara yaşama sevincinin (joie de vivre) yeniden kazandırılmasına yönelik hazırlanan projeler olmalarıdır. Modanın sanatsal bir nitelik kazanmasına öncülük eden *Théâtre de la Mode Sergisi* (1945-1946) tarihsel bir örnek olarak incelenirken; dijital ortamda gerçekleşen 2020-2021 Sonbahar-Kış Paris Haute Couture Moda Haftası kapsamında Dior markasının baş tasarımcısı Maria Grazia Chiuri ile İtalyan yönetmen Matteo Garrone'nin birlikte çalıştığı *Le Mythe Dior* filminde gösterilen *Dior 2020-2021 Sonbahar/Kış Haute Couture* Koleksiyonu güncel bir örnek olarak ele alınmaktadır.

Haute couture yaratımlarındaki ustalığı ve bilgi birikimi ile Paris modası; ekonomik, sanatsal, kültürel, sosyal dinamikleriyle şehrin kimliğinin ayrılmaz bir parçası olarak kabul görmektedir (Saillard vd., 2012:18). Marie Antoinette'in *Moda Bakanı* olarak anılan Rose Bertin, Kraliçenin hizmetinde olduğu süre boyunca, dönemin modası üzerinde önemli bir etkiye sahip olur ve Parisli haute couture'un geleceğinin temellerini atar.¹ Haute couture'un kökenleri, 1858'de Paris'te 7 numaralı Rue de la Paix'de ilk gerçek couture evini kuran Charles Frederick

¹"Rose Bertin", <http://en.chateauversailles.fr/discover/history/great-characters/rose-bertin>, Erişim tarihi: 27.08.2020.

Worth'a atfedilir. İlk moda tasarımcısı kabul edilen Worth'tan önce Bertin aslında sadece kreasyonlarını nakış, dantel ve gül yapraklarıyla süslemekle yetinmektedir.²

Worth, 1900 yılında düzenlenen Paris Uluslararası Sergisi'ne (Exposition Universelle de Paris) gönderilen bir kıyafetinin ödül alması ile uluslararası bir ün kazandığı sırada haute couture, sanat ve endüstri arasındaki konumu itibarıyla içinde bulunduğu kategoriler incelendiğinde algılanma biçimi olarak tartışmaya açıktır. 1900 yılındaki uluslararası sergide giyim eşyası endüstrisi kategorisinde sunulan haute couture, çeyrek yüzyıl sonra 1925'te yine Paris'te düzenlenen Uluslararası Dekoratif Sanatlar (Internationale des Arts Décoratifs) Sergisi'nde uygulamalı sanat alanında değerlendirilmeye başlar. Bu sergilerin moda tarihindeki önemi; bir endüstri olarak tanımlanan haute couture ve modanın sanatsal bir bakış açısıyla yeniden tanımlanmasıdır. Ancak doğası gereği haute couture içinde bulunduğu paradoksu sürekli olarak haklı çıkarmaktadır: Yaratımlarındaki dikiş işçiliği ve ustalığının eserleri olan giysileri ticaret ve pazarlama aracılığı ile insanlara ürün olarak sunulur ve yine de ortaya çıkan kreasyonlar birer 'sanat' olarak tanımlanır. İlk haute couture tasarımcısı Charles Frederic Worth, 1858 yılında Paris'te kendi moda evini açtığı anda aslında haute couture, bir sanat olarak inşa edilmiştir. Zamanla toplumda artan talep ile couture evleri lüks ve özel üretim yapan birer atölyeye dönüşürler fakat yine de kendilerini böyle sunmazlar. Sergiler, defileler ve medya yoluyla sergilenme biçimlerinde yaratmak istediği etkiye verilen özel önem ile haute couture, sanata daha yakın olduğuna dair bir imajla sergilenmektedir.³

II. Dünya Savaşı yıllarına gelindiğinde moda, üniformizm (tek biçimlilik) etkisinde bir yoksunluk döneminden geçer. 1945 yılına kadar, normalde sivil giysiler için kullanılan malzemelerin askeri üniformaların üretiminde kullanılmasından dolayı her şey gibi kıyafetler de tek tiptir ve karne ile dağıtılmaktadır. Moda görünümündeki savurgan kesimler yerine sade, kumaşın verimli kullanılacağı basit kesimli modeller tercih edilmek zorunda kalmış ve mecburen gereksiz süslemelerden kaçınılmıştır. Ordunun paraşüt ihtiyacını karşılamak için naylon üreticisi Du Pont firması malzeme tedarikini savaş endüstrisine kaydırır ve bu dönemde naylon suni ipek çoraplar kadınlar için lüks sayılmaktadır. Hammadde, tedarik ve üretim sıkıntısı

² "La Haute Couture", <https://fhcm.paris/en/the-federation/history/>, Erişim tarihi: 27.08.2020.

³ Laprade, M. (2017), "Haute Couture Et Expositions Universelles", <https://journals.openedition.org/apparences/1370>, Erişim tarihi: 08.07.2020.

insanların yeni giysiler satın almasına imkân tanımamıştır. Ceket yerine el örgüsü hırkaların örüldüğü, eski giysilerin onarılıp, mevcut kumaşların kesilip biçilip yeniden kullanıldığı, rengi solan kumaşların boyatıldığı, yetişkin giysilerinin çocuklara uyarlandığı adeta bir geri dönüşüm, eldekiler ile idare dönemi yaşanmıştır (Worsley, 2011:343).

II. Dünya Savaşı sonrası dönemin zorlu koşullarında, Fransız Ulusal Acil Dayanışma Kurulu L'Entraide Française önderliğinde ulusa maddi yardım toplayabilmek ve Paris moda sektörünü yaşatabilmek amacıyla Paris Couture Sendikası'nın (La Chambre Syndicale de la Couture Parisienne) organize edeceği bir yardım etkinliği düzenlenmesine karar verilir. Parisli tüm sanatçılar, tasarımcılar ve zanaatkârlar özverili çalışmaları ile insanlığa umut verebilmek ve hayatın devam ettiğini hatırlatmak için uluslararası Théâtre de la Mode Sergisi'nde iş birliği yapmışlardır. Serginin temel amaçlarının ötesinde başka bir getirisi de 1945 yılında Théâtre de la Mode sahnesinde haute couture'u kültürel bir alana taşınması, modayı kavramsal olarak tartışılabilir; entelektüel bir olgu hâline getirmiş olmasıdır. Modanın bir sanat biçimine dönüşmesinin öncüsü olarak yorumlanabilecek bu projede moda üretiminin sanatla kurduğu bağlar güçlenecektir. Théâtre de la Mode'nin sergilendiği şehirlerin sanat galerilerinde izleyiciler ile buluşması, modanın kültürel etkinliğini arttıracaktır. Haute couture tasarımların diğer yaratıcı sanat disiplinleri ile iş birliği içinde üretilip sergilenmesi ve sergilenen koleksiyonların zanaat değerlerinin ötesinde, güzelliği ile insanlara yaşama sevinci kazandırmak, geleceğe dair umut vermek gibi fikirleri vurgulaması haute couture'un paradoksunu kırarak bir çıkış noktası oluşturacaktır. Moda tasarımı, Théâtre de la Mode ile sanata bir adım daha yaklaşırken, moda tiyatrosu sergilendiği dönemin ötesine ulaşmayı başarır ve yetmiş beş yıl sonra bile moda tasarımcılarına ilham vermeyi sürdürür. 2020 yılının küresel salgın sürecinde, Théâtre de la Mode'un umut verme ve sektörü ayakta tutma başarısından ilham alan Dior markasının baş tasarımcısı Maria Grazia Chiuri ile İtalyan yönetmen Matteo Garrone'nin birlikte çalıştığı; *Le Mythe Dior* filmde gösterilen Dior 2020-2021 Sonbahar/Kış Haute Couture koleksiyonu, sektörün geleceğe dair mücadelesinin en güncel örneği olarak araştırmada incelenmektedir.

2. Le Théâtre de la Mode

II. Dünya Savaşı sırasında ve hemen sonrasında Fransa, savaş sürecinde Amerikan moda endüstrisinin Paris'ten ilham aldıkları moda kalıpları olmadan da tasarım yapmayı öğrenmesinden dolayı, moda dünyasındaki önemini ve öncü rolünü kaybetmek üzeredir. Robert Ricci'nin aktardığına göre; dönemin ünlü moda gazetecisi Paul Caldaguès, kaynakların ve imkanların kısıtlı olduğu bu dönemde; Fransız moda endüstrisini tekrar canlandırmak için couture evlerinin giysilerini giyen minyatür ölçekli *Poupée de Mode moda* bebeklerin sunulması fikrini önerir.⁴

Moda dergileri ve defileler olmadığı zamanlarda 17. ve 18. yüzyıl Avrupası'nda "Poupée de Mode", "Pandora" ve "Queen Anne Dolls" olarak da adlandırılan bebekler aristokratlar arasında en son giysi, saç ve aksesuar moda stillerini aktarmak için kullanılan, seyahat eden; bir nevi manken işlevi gören bebeklerdir. Fransız Devrimi ile seyahat eden moda bebeklerin kullanım pratiği ortadan kalkmıştır (Theimer, 2006:7). Théâtre de la Mode gezici minyatür tiyatro sahnesinde Poupée de Mode bebekler yeniden Fransız moda evlerinin en son kreasyonlarını giyerler. Böylece Paris'in son moda giyinmiş moda bebek geleneği tekrar gündeme gelir. Théâtre de la Mode projesi, Paris moda endüstrisi için Fransa'nın modadaki öncü rolünü dünyaya yeniden kanıtladığı ulusal bir öneme sahiptir.⁵

1939'da Paris'te Chanel, Schiaparelli ve Balenciaga kuruluşları da dâhil kayıtlı yetmiş couture evi vardır. Gelişen moda endüstrisi, Paris'in savaş zamanı işgali nedeniyle bozulur. Özel müşteriler dağılır, uluslararası satışlar neredeyse durur ve en büyük moda evlerinden Madame Grès ve Balenciaga gibi daha birçok couturier kapanır. Almanya couture sektörünü Berlin'e taşımayı planladıklarında Chambre Syndicale de la Couture Parisienne Başkanı Lucien Lelong "Ya burada Paris'te ya da hiçbir yerde!" diyerek Almanya'ya karşı çıkmıştır.⁶

Müttefiklerin savaş sonrası moda atölyelerini bu kez Londra ya da New York'a taşımayı düşündükleri bir dönemde Palais Galliera'da moda tarihçisi ve küratör Laurent Cotta'nın "*Bu*

⁴ Taylor, L. M. (2012). "Pandora in The Box: Travelling Around the World in the Name of Fashion", Fashion: Exploring Critical Issues, <https://brill.com/view/book/edcoll/9781848881488/BP000002.xml>, Erişim tarihi: 10.07.2020.

⁵ Taylor, L. M. (2012). "Pandora in The Box: Travelling Around the World in the Name of Fashion", Fashion: Exploring Critical Issues, <https://brill.com/view/book/edcoll/9781848881488/BP000002.xml>, Erişim tarihi: 10.07.2020.

⁶ "The 'Golden Age' Of Couture", <https://www.vam.ac.uk/articles/the-golden-age-of-couture>, Erişim tarihi: 11.07.2020.

son şans sergisi” diye ifade ettiği Théâtre de la Mode projesi için tüm Parisli sanatçılar ve zanaatkarlar seferber olurlar.⁷

1944 yılında Ulusal Acil Dayanışma Kuruluşu olan *L'Entraide Française* Başkanı Raoul Dautry; savaş mağdurları için milli dayanışma içinde olmanın ve topluma yaşam sevinci kazandırmanın yanı sıra Paris modasını da canlandırmak amacıyla bir yardım organizasyonu düzenlenmesi-yürütülmesi konusunda *La Chambre Syndicale de la Couture Parisienne* Paris couture sendikasını görevlendirir. Dönemin couture sendikası başkanı *Lucien Lelong* ve Ninna Ricci'nin iş adamı oğlu, editör, yayıncı ve aynı zamanda sendikanın halkla ilişkiler başkanı olan *Robert Ricci* bu yardım organizasyonuna kaynak sağlamak ve Fransa'nın dünya çapındaki moda liderliğini geri kazanmak için Raoul Dautry'nin bu talimatından ve Paul Caldaguès'in *Poupée de Mode* bebek geleneği fikrinden yola çıkarak gezici bir moda tiyatrosu sergisi konsepti geliştirirler (Veillon, 1990:118).

Chambre Syndicale de la Couture, 60 cm boyutlarındaki seyahat eden moda elçisi, bebek (*Poupée de Mode*) geleneğini canlandırarak, hayatın yeniden başlayabileceğini kanıtlamak için tüm sektörü eşi görülmemiş bir iş birliği ve yaratıcılıkla harekete geçirir.

Théâtre de la Mode projesinde; bir sanat yönetmeni olarak çok yönlülüğü, yeteneği, zekâsı ve cazibesi ile dönemin Parisli moda, sanat ve tiyatro çevrelerinin gözdesi olan Christian Bérard, senografi ile ilgilenmesi için seçilmiştir. Bérard, arkadaşları kareograf Boris Kochno, yazar, şair aynı zamanda film yapımcısı olan Jean Cocteau, ressam/çizerler; Andre Dignimont, Douking, Jean-Denis Malclès, Grau-Sala, Touchagues, Jean Saint-Martin, sahne tasarımcıları; Georges Wakhevich ve Jean-Denis Malclès, dekoratörler; George Geffroy ve Andre Beaurepaire beraber sahne dekor tasarımlarını ve mankenlerin duruş kompozisyonlarını çalışmışlardır. Küçük bir tiyatro oluşturarak couture evleri tarafından giydirilen moda bebeklerin içine yerleştirileceği sahnelerin nasıl sunulacağı; her sanatçının hangi seti inşa edeceği ve sahnelerin günün hangi saatini canlandırıldığını ifade edebilecek biçimde nasıl ışıklandırılması gerektiği gibi sorunları çözen kişi Robert Ricci olacaktır (Secrest, 2014:298).

Sergilenecek giysileri taşıyacak mankenler olacak *Poupée de Mode* bebeklerin malzeme seçiminde yine Robert Ricci'nin önerisiyle; soyutlama ve biçimlendirmedeki esnekliğinden ötürü

⁷ “Paris Dit Merci Aux Poupées”, <https://www.leparisien.fr/archives/paris-dit-merci-aux-poupees-22-01-2017-6601644.php>, Erişim tarihi: 15.07.2020.

malzeme olarak; savaş sonrası Paris'te bulunması zor olmayan bir materyal olan tel tercih edilmiştir. Yaklaşık 60 ila 70 cm arası yüksekliklerde, 237 adet minyatür tel bebekleri illüstratör Éliane Bonabel tasarlamış, tel bedenleri heykeltıraş Jean Saint-Martin ve alçıdan yaptığı yüzlerin boyasız kalmasında (Görsel 2) ısrar ettiği alçı kafalar ise İtalyan heykeltıraş Joan Rebull tarafından gerçekleştirmiştir. Emilio Terry, Louis Touchagues, Jean Dorville, Georges Wakhévitch, Georges Geffroy ve Jean Cocteau da dâhil olmak üzere zamanının büyük dekoratörleri tarafından tasarlanan: Vendôme Meydanı, Palais-Royal (Kraliyet Sarayı), opera, balo salonu, Paris'in büyük bulvarlarından kafe manzaraları ve büyülü bir mağaradan oluşan on dört adet tiyatro seti hazırlanır. Sahneye eşlik edecek fon müziğini Henri Sauguet besteler. (Veillon, 1990:119).

Agnes Drecoll, Anny Blatt, Balenciaga, Blanche Issartel, Bruyère, Carven, Charles Montaigne, Dupouy Magnin, Freddy, Gabrielle, Gaston, Germaine Lecomte, Georgette Renal, Grès, Heim, Hermès, Jacques Fath, Jean Desses, Jean Patou, Jeanne Lafaurie, Jeanne Lanvin, Lucien Lelong (Christian Dior o dönem Lelong için çalışmaktadır), Lucile Manguin, Mad Carpentier, Madeleine de Rauch, Madeleine Vramant, Maggy Rouff, Marcel Dhorme, Marcel Rochas, Marcelle Alix, Marcelle Dormoy, Marcelle Chaumont, Martial & Armand, Molyneux, Nina Ricci, O'rossen, Paquin, Raphael, Schiaparelli, Vera Borea, Worth dâhil o dönem faaliyette olan kırk bir adet Paris couture evinin yanı sıra Fourrures Max A. Leroy, Revillon Frères, Fourrures Weil & Jungmann ve Cie, Legroux gibi yedi kürkçü, ayakkabı, eldiven, çanta, şapka zanaatkârlarının yanı sıra Cartier ve Van Cleef & Arpels'in aralarında olduğu toplam otuz üç kuyumcu ve yirmi kuaför olmak üzere Paris'in neredeyse tüm moda zanaatkârları bu projede görev alırlar (Kochno, 1945:5).

Görsel 1. Christian Berard, "Minyatür Opera Sahnesi Seti", 1945, Théâtre de la Mode sahne tasarımı.

Sanatçılara ve couture evlerine sahneleri ve moda kıyafetlerini istedikleri gibi yaratmaları için tam bir özgürlük verilir. Senograf Bérard'ın kararı ile tüm dekorlar bir opera binasını temsil edecektir (Görsel 1). Moda evleri kreasyonlarına göre sabah, öğleden sonra veya akşam sahnelerini seçerler, böylece seçilen kıyafetlerin uygun bir ortamda gösterilmesi sağlanır. Her couture evi, koleksiyonunun boyutuna ve doğasına göre, bir ile beş kıyafet üretmeyi kabul etmiştir (Secrest, 2014:300).

Görsel 2. Marcelle Chaumont, “Kiremit Kırmızısı Keten Palto”, 1945, keten, dikiş.

1945 kışında Théâtre de la Mode şekillenmeye başlamıştır. Giysiler tam boy koleksiyonun 1/3 oranındaki minyatür versiyonlarıdır. Her biri orijinal boyutlarla aynı hassasiyette ve mükemmellikte şekillendirilir: gerçekten açılabilen, el dikişi ile kaplanmış düğmeler için küçük el dikişli ilikler açılır, gerçek cepler dikilir (Görsel 2), bebeklerin iç çamaşırları ve elbiseleri; Paris haute couture atölyelerinin ustalık standartlarında titizlikle hazırlanır. Örneğin Carven'nin *Sucre d'Orge* kumaşının çizgileri giysinın minyatür versiyonu için kullanılamayacak kadar geniştir, bu yüzden çizgili kumaşı yeniden boyutlandırılıp üretirler. Patou özel tasarım sepet örgüsü kumaşını yeniden ölçeklendirir. En büyük sorun şapkalar ve kürklerin milimetrik ölçeklendirilmesinde yaşanır. Kürklerin dikilebilmesi için iğneler Almanya'dan özel getirtilmiştir. Dikiş için renkli iplikler de yoktur; beyaz dikiş iplikleri boyanır. Théâtre de la Mode için üretilen giysiler savaş sonrası Paris'in ilk moda tasarımları olacaktır. Edmonde Charles-Roux'un *Théâtre de la Mode: Fashion Dolls: The Survival of Haute Couture* kitabında belirttiği gibi bu tasarımlar ile dönem modasında etek boyları uzamış, omuzlar geniş ve daha yuvarlak bir biçim almıştır. Bel ölçüsü korseleri andırır biçimde tekrar daralmıştır, kemer ve kurdeleler ile bel belirginleşmiş, bu da kalça ve göğüsleri vurgulamıştır (Secrest, 2014:300-303).

Projede haute couture geleneğindeki pamuklu *toile* kumaşlar kullanılarak couture müşterileri tarafından giyilen kreasyonlardaki aynı malzemeler ve aynı hassasiyetle çalışılır; bu titiz işçilik sergide yer alan koleksiyonun genel silüetinin her bir detayında savaş süresince özlenen kadın zarafetini geri getirmiştir (Roux vd., 2002:14).

Moda bebeklerin tasarımcısı Eliane Bonabel, yaratım sürecinde yaşananları daha sonra şöyle anlatır: "Tasarımcılar arasında hiçbir fikrimiz olmayan bir rekabet vardı. Göze çarpmak için, bazıları modellere iç çamaşırı, aksesuarlar ve hatta Cartier tarafından kesilmiş minyatür mücevher takılar ekliyordu! Yıllardır yaratmadığımız gibi yaratıyorduk".⁸

Üretim sürecinde; sık sık elektrik kesintileri olmasından dolayı soğuk atölyelerde çalışmak, mum ışığında aydınlanmak gerekti; dekorlar için kullanılacak keresteye kadar her türlü kıtlıkta çalışıldı ve malzeme temini için özel hükümet izinleri alındı. Parisli couture evleri; kumaş stokları olmadığı için sakladıkları artık kumaş parçalarını kullandılar, malzeme ve işçilik katkısı sunmalarının yanı sıra giysileri tamamlayan şapka vb. tüm aksesuarlar için de projeye mali destek sağladılar. Projede yer alan her bir sanatçı ise hizmetlerini bağışladı. Prestijli bir bölgede yer alan *Louvre's Museum of Decorative Arts* projesi bünyesinde sergilemek için hiçbir ücret talep etmedi. Biletlerin ve programların satışından elde edilecek tüm gelirler L'Entraide Francaise'e ve onlar da tüm Fransız ulusuna bağışladılar.

27 Mart 1945'te Louvre's Museum of Decorative Arts'ta *Le Petit Théâtre de la Mode*'un perdesi ilk kez yükseldiğinde, Jean Coctou'un umudun yeniden doğuşunu sembolize eden bir rüya gibi tasarladığı seti, izleyiciye barışı müjdelemektedir. Lüks, her şeyden önce bir duygu ve hayal hikâyesi olarak; şiirsel ve ebedi bir yaşama sevincini sembolize eder. Savaşın yıkımı ve karanlık yılların ardından, Fransız haute couture giysilerin güzelliğini ve zarafetini minyatür bir tiyatro sahnesinde kutlayan bu sergide yüceltilen moda ve lüks, savaşta kaybedilen cenneti yeniden kazanmanın umudunu simgelemektedir. Sergi sayesinde Fransız modasının prestiji geri kazanılacak, moda dünyası yeniden fethedilecektir (Roux vd., 2002:15).

Gün geçtikçe Paris halkı Pavillon de Marsan'daki sergiye akın eder, dört yıllık işgalden sonra Parisliler eğlenceye, güzelliğe ve modanın cazibesine ihtiyaç duymaktadır. Sergi gördüğü

⁸ "Paris Dit Merci Aux Poupées", <https://www.leparisien.fr/archives/paris-dit-merci-aux-poupees-22-01-2017-6601644.php>, Erişim tarihi: 15.07.2020.

ilgiden dolayı haftalarca uzatılır, sergiyi yaklaşık yüz bin Parisli ziyaret eder.⁹ Öğrenciler eskiz çalışmaları yapmak ve kumaş drapelerini araştırmak için gelirken; moda tutkunları savaş sonrası en son modayı kendi giysilerinde uygulayabilmek için sergiyi ziyaret ederler. O dönem Fransa'sında hazır giyim bulunmadığı göz önüne alındığında moda bebekler (*Poupée de Mode*) tıpkı 18. yüzyılda olduğu gibi güncel modanın bir göstergesi olma işlevlerini yerine getirirler. Tek ve önemli bir farkla moda bebekler artık sadece aristokrat aileler, soylular için değil; sınıf ayrımcılığından bağımsız olarak hazırlanmışlardır.

1945 yılı Eylül ayında Pavillon des Arts'ta sergilendikten sonra sergi, Zürih ve Viyana'ya Avrupa turnesine gönderilir. 1945 yılında Avrupa'da; Londra, Leeds, Barcelona, Kopenhag, Stokholm'de; 1946 yılında ise Fransızların modadaki ustalığını (know-how) göstermek amacıyla ABD'de New York ve San Francisco'da sergilenir (Klobe, 2001:210).

Londra'da altı haftada yaklaşık yüz yirmi bin kişinin izlediği sergiye İngilizler "Modanın Fantezisi" adını verirler. Kraliçe Elizabeth'in ziyareti için özel bir gün düzenlenir. Savaş döneminde ve hemen sonrasında İngiltere'de tekstil hammaddelerinde ve mamul üretiminde kısıtlamalar oldukça ağırdır. İngiliz kadınlar eski, yırtık kıyafetler ya da üniformalar giymektedir; izledikleri gösterişli Fransız modası hakkında çok karışık hislere sahip olsalar da bu sergi göz alıcı bir gelecek hayal etmelerini sağlamıştır. 2 Ocak 1946'da Yorkshire'ın tekstil endüstrisinin merkezi ve savaş öncesi Fransız moda endüstrisi için önemli bir kumaş kaynağı olan Leeds'te gösterimi devam eder. Serginin bir kısmı ise başka bir Fransız sergisinin parçası olarak Barselona'ya gönderilir. 1945 sonbahar ve 1946 kış aylarında serginin bazı bölümleri de Kopenhag, Stockholm ve Viyana'yı gezer (Roux vd., 2002:17).

1946 ilkbaharında La Chambre Syndicale de la Couture Parisienne, Amerika Birleşik Devletleri'ne Theatre de la Mode'un yeni sezon giysi modelleri ile güncellenmiş bir versiyonunu göndermeye karar verir. New York'ta varlıklı Whitelaw Reid konağında sergilenmek üzere Paris'te iç mimar George Geffroy tarafından, konağın özellikli düzenine göre birkaç yeni set daha hazırlanır. New York galası, gazete manşetlerinde hem sosyal hem de sanatsal bir olay olarak geniş yankı bulur. Etekleri *Lesage* nakışı gümüş renkte zikzak iplikle işlenmiş pembe saten

⁹ "Théâtre De La Mode", <https://www.maryhillmuseum.org/inside/exhibitions/permanent-exhibitions/theatre-de-la-mode>, Erişim tarihi: 11.07.2020.

uzun kollu gece elbisesinin tasarımı Schiaparelli'ye elmas ve yakut tacı, apoletleri ve kemer mücevherleri ise Van Cleef & Arpels'e aittir, Roger Worth tasarımlı gece elbisesinin boynunu ve yakasını kaplayan Cartier'in elmas takıları izleyenlerin gözlerini kamaştırır (Görsel 3). Sergi son durağı olan San Francisco'da, yaklaşık yirmi bin Fransız asıllı topluluk tarafından coşkulu ve duygusal bir kalabalıkla karşılanır (Roux vd., 2002:18).

Görsel 3. Cartier, Van Cleef & Arpels, Chaumet, 1945, Théâtre de la Mode Sergisi'nin yakut, elmas vb. değerli taşlardan minyatür mücevher tasarımları.

1947 yılında Dior'un *New Look* koleksiyonu ve 1950'lilerin başında Fransız couture evlerinin yeniden gelişmesi sürecinde *Théâtre de la Mode*, misyonunu tamamladığı düşüncesiyle zamanla unutulur, sponsorlarca San Francisco'da terk edilir. On iki adet orijinal set ve sahne dekorları zaman içerisinde kaybolmuştur, figürlerin kıymetli mücevherleri giysilerden ayrılarak Paris'e gönderilir, sağlam kalan yüz altmış adet bebek ve giysileri San Francisco'da *City of Paris* mağazacılık sahibi Paul Verdier himayesinde kalır. Paul Verdier, hayırsever Alma de Bretteville Spreckels'in bu değerli serginin yok olmaması için *Maryhill Museum of Art* bünyesinde muhafaza edilmesine dair çözüm önerisini, *La Chambre Syndicale de la Couture Parisienne*'e yazdığı mektupta ifade eder. Öneri, 1951 yılının Eylül ayında kurul tarafından onaylanır; Théâtre de la Mode koleksiyonu 1952 yılında, günümüze kadar muhafaza edileceği *Maryhill Museum of Art*'a gönderilir ve müzenin *French Decorative Arts* koleksiyonunun en dikkat çekici parçası olarak daimî sergideki yerini alır.¹⁰

¹⁰ "Théâtre De La Mode", <https://www.maryhillmuseum.org/inside/exhibitions/permanent-exhibitions/theatre-de-la-mode>, Erişim tarihi: 11.07.2020.

Görsel 4. Jean-Denis Malclès, “Le Jardin Marveilleux” (The Marvelous Garden) 1946, Théâtre de la Mode sahne ve dekor tasarımı, Maryhill Museum of Art Koleksiyonu.

Maryhill müzesinde orijinal setlerden sadece Jean Cocteau'nun “Ma Femme est une Sorcière” (My Wife is a Witch) adlı sahnesi mevcuttur. Diğer kaybolan orijinal on bir setin dokuz tanesinin reproduksiyonları, orijinallerine uygun olarak 1990 yılında Anne Surgers tarafından yeniden üretilmiştir. 1988’de Paris *Musée de la Mode et du Textile*’de özenle kapsamlı bir restorasyon geçiren orijinal Théâtre de la Mode koleksiyonunun dokuz setinden üçü her yıl sergilenmektedir. 2019-2020 sezonunda sergilenen setlerde; André Beaurepaire'in “La Grotto Enchantée” (Büyülü Grotto), Jean-Denis Malclès'in “Le Jardin Marveilleux” (Muhteşem Bahçe) (Görsel 4) ve André Dignimont'un “Palais Royale” sahne dekorları yer almaktadır.¹¹

Gezici sergi; Paris’te yüz bin, Londra’da yüz yirmi bin, San Francisco’da yaklaşık yirmi bin izleyicisi ile dünya çapında yüzbinlerce kişiye ulaşmıştır.¹²

Théâtre de la Mode'un bazı bölümleri zaman zaman Amerika Birleşik Devletleri ve dünya çapındaki sanat ve moda müzelerini gezmeyi sürdürmektedir.

3. Le Mythe Dior

2020 yılında tüm dünyayı etkisi altına alan COVID-19 salgını nedeniyle yaşanan küresel karantina ve belirsizlik sürecinde, dijital ortamda gerçekleşen 2020-2021 Sonbahar-Kış Paris Haute Couture Moda Haftası kapsamında Dior alternatif bir proje üretmiştir.

¹¹ “Théâtre De La Mode”, <https://www.maryhillmuseum.org/inside/exhibitions/permanent-exhibitions/theatre-de-la-mode>, Erişim tarihi: 11.07.2020.

¹² “Théâtre De La Mode”, <https://www.maryhillmuseum.org/inside/exhibitions/permanent-exhibitions/theatre-de-la-mode>, Erişim tarihi: 11.07.2020.

Pandemi sırasında haute couture koleksiyonu sunmak, imkânsızlıklara karşı bir meydan okumaya dönüşmüştür. Dior'un kreatif direktörü Maria Grazia Chiuri kendisine gereken ilhamı, benzer zorlukların yaşandığı bir süreçte ortaya çıkan Théâtre de la Mode'de bulunduğunu ifade etmektedir. Sonbahar-Kış 2020-2021 Haute Couture koleksiyonunun 06.07.2020 tarihinde gerçekleşen film sunumundan hemen sonra dijital telekonferans hizmeti *Zoom* üzerinden yapılan röportajda; kriz zamanlarında yaratıcılıktan, kendisine ilham veren minyatür modellerden ve modanın geleceğinde sinemanın rolünden söz eden Chiuri: "Sokağa çıkamadığımız günlerde bir film yapmak ve minyatür kıyafetler üretmek haute couture zanaatkârlığının sürmesi anlamında en kolay seçenek olarak gözükiyordu" sözleriyle projeye nasıl karar verdiğini ifade etmektedir.¹³

Benzeri görülmemiş, ani kararlaştırılan karantina döneminde Maria Grazia Chiuri'nin Théâtre de la Mode ışığında tasarladığı koleksiyonu; savaş sonrası modanın öncüsü, gezici Théâtre de la Mode sergisine saygı niteliğindedir.¹⁴ 2020-2021 Sonbahar-Kış Haute Couture kreasyonlarında Dior, Fransız haute couture el becerisini ve bilgi birikimini tıpkı örnek aldığı Théâtre de la Mode sergisinde olduğu gibi yeniden tüm dünyaya kanıtlamaktadır.

Küresel ölçekteki karantina sürecinde çoğunlukla kapalı olan couture atölyelerinde, kısıtlı bir zaman diliminde, otuz yedi adet moda görünüm, gerçek insan ölçülerinin 1/3 oranında, 55 cm boyutlarındaki prova mankenleri üzerinde, titiz bir couture el işçiliğiyle üretilmiştir.¹⁵ İyimserliğin güçlü mesajının yeni versiyonu olarak ortaya çıkan bu koleksiyon, Dior'un dikişteki mükemmelliğinin bir kanıtı olan saten krep elbiseler, organze bluzlar, kloş jakarlı dokuma etekler ve diğer tüm kreasyonların her birinde son derece titiz bir el işçiliği gerektiren silüetleri ortaya koymaktadır.¹⁶

¹³ Freeman P. L. (2020). "Maria Grazia Chiuri ile Dior Couture Koleksiyonunun İlham Rotası", <https://vogue.com.tr/moda/maria-grazia-chiuri-ile-dior-couture-koleksiyonunun-ilham-rotasi>, Erişim tarihi: 14.07.2020.

¹⁴ "The Savoir-Faire", https://www.dior.com/en_int/womens-fashion/haute-couture-shows/folder-fall-winter-2020-2021-haute-couture-collection/the-savoir-faire, Erişim tarihi: 17.07.2020.

¹⁵ Wightman-Ston D. (2020). "Dior Showcases Fantasy And Miniatures For Haute Couture", <https://fashionunited.com/news/fashion/dior-showcases-fantasy-and-miniatures-for-haute-couture/2020070634350>, Erişim tarihi: 10.08.2020.

¹⁶ "Le Théâtre De La Mode: The Dream Odyssey", https://www.dior.com/en_int/womens-fashion/haute-couture-shows/folder-fall-winter-2020-2021-haute-couture-collection/le-theatre-de-la-mode-the-dream-odyssey, Erişim tarihi: 17.07.2020.

Bu koleksiyon için minyatür modeller üzerinde tasarladığım 37 görünüm, defile filminde gördüğümüz sandık içerisinde, bütün dünyadaki couture müşterilerine sunulacak. Böylelikle, istedikleri Dior elbiseleri gerçek boyutlarda dikebilmemiz için bir seçim yapmış olacaklar. Böyle bir projeyi yaşamlarımızı çok büyük oranda dijital üzerinden devam ettirdiğimiz süreçte hayata geçirmiş olmak benim için ayrıca önemlidir. Bazı zanaatkârlık detaylarını bir fotoğrafta ya da videoda görmek mümkün olamayabiliyor. Couture söz konusu olduğunda kumaşı hissetmeniz, kıyafeti üzerinizde görmeniz, denemeniz gerekir. Geleneksel olarak devam ettirilen zanaatkârlığın böyle dönemlerde yok olmasına izin veremeyiz.¹⁷

Sözleriyle Chiuri, haute couture zanaatının kesintisiz devamı için geliştirdiği vizyonunu açıklamaktadır.

Tasarımcının koleksiyonunu tanımlamak için kullanıldığı anahtar kelime, “Diaphanous” (yarı saydam kumaş) oldu. Chiuri koleksiyonunu, işlemeli tül ve pileli şifonlardan titizlikle üretilmiş bir masalı gerçek hayata dönüştüren bir güç olarak tanımlıyor.

Dior House'nin couture ustalığının sergilendiği bu koleksiyon; minyatür ölçülerde son derece titizlikle, elle şekillendirilip biçimlendirilen zorlu bir uygulama sonucunda ortaya çıkmıştır. Küçük ölçekte çalışmak, haute couture zanaatkârlarına milimetrik incelikte nakış ve elle pilileme gibi değerli teknikleri yeniden benimseme ve ayrıntılı işleme imkânı sunmanın yanı sıra beyaz toile (pamuklu kumaş veya şeffaf keten) kumaşın drape ihtişamına; düğmelemenin, astarlamının hassasiyetine; kesimlerden zengin kumaş çeşitliliğine, marka mührünü taşıyan minyatür etiketlere kadar tam olarak el işçiliği ile üretilen tasarımlara; terziliğin esaslarını aktarmak için fırsat olmuştur. Ayrıca küçük ölçekli modeller esas alınarak, gerçek boyutlarda altı adet moda görünüm de üretilmiştir.

Bu büyüleyici silüetler, Dior House'nin couture ustalığını, el maharetini, bilgi birikimini aktarma tutkusunu yansıtırken, değerli bir ilham kaynağı ve bir umut sembolü olarak insanlığa hizmet etmeyi amaçlamaktadır. Tasarımcı yenilenme ve şaşkınlık uyandırma arzusundan doğan kreasyonlarında yüceltilen güzelliğin altını çizdiğini ifade etmektedir.¹⁸

Sürrealist ressam Leonora Carrington'nın (1917-2011) “Simya bir sihir biçimidir, bu nedenle sanatta görüntülerin veya bedenlerin dönüşümü psişik öz üzerinde hareket eder”

¹⁷ Freeman P. L. (2020). “Maria Grazia Chiuri ile Dior Couture Koleksiyonunun İlham Rotası”, <https://vogue.com.tr/moda/maria-grazia-chiuri-ile-dior-couture-koleksiyonunun-ilham-rotasi>, erişim tarihi: 14.07.2020.

¹⁸ Freeman, P. L. (2020). “Maria Grazia Chiuri ile Dior Couture Koleksiyonunun İlham Rotası”, <https://vogue.com.tr/moda/maria-grazia-chiuri-ile-dior-couture-koleksiyonunun-ilham-rotasi>, Erişim tarihi: 14.07.2020.

sözünden yola çıkan Chiuri, koleksiyonun konseptini; “Sürrealist görüntüler kendi içinde görünmez olanı görünür kılmayı başarırlar... Gizem ve sihir ilgimi çekiyor, bunlar geleceğe ilişkin belirsizliği defetmenin bir yolu...” diye tanımlar.¹⁹ Tasarımcı, pandeminin neden olduğu güvensizlik duygusuyla baş etmenin yolunu spiritüel yönde ararken; bu kişisel zihin rahatlatma sürecinde gerçeküstücülük sanat akımından ilham aldığı moda tasarımlarında kendini ifade etmeyi tercih etmiştir.

Dior 2020-2021 Sonbahar-Kış Haute Couture koleksiyonunda yer alan nostaljik stildeki tasarımlar, Sürrealist harekete ve Sürrealizmin ana temsilcileri olan beş kadın figüre övgü niteliğindedir. Koleksiyonun teması ise erkek sanatçıların “ilham perisi” olarak tanınan kadınların birer sanat yaratıcılarına dönüşmeleridir. Chiuri’nin kreasyonlarına birer esin kaynağı olan karakterler ve eserlerinden etkilendiği kadın sanatçılar: Amerikalı fotoğrafçı ve model Lee Miller Penrose, İngiliz yazar ve ressam Leonora Carrington, Fransız fotoğrafçı ve şair Dora Maar, Fransız ressam ve dekoratör Jacqueline Lamba ve son olarak Amerikalı yazar ve ressam Dorothea Tanning olarak sıralanmaktadır.²⁰

Chiuri bu koleksiyonunda; Miller’ın özgürlüğü ile dikkat çeken öncü sanatsal kişiliğini, zarafetini, zamansız cazibesini ve cüretkârlığını gece elbiselerinde terziliğin pratik ruhu ile harmanlandığını vurgulamaktadır.²¹

Haute couture tasarımları arasındaki zarif *Chantilly* dantel elbisesinin (Görsel 5) parlak sarı-mavi tonlardaki siluetin yaratımındaki düş gücünde Chiuri; Amerikalı sürrealist resmin ikonik ismi ressam, heykeltıraş, yazar ve şair Dorothea Margaret Tanning’den etkilendiğini ifade eder.²²

İngiltere doğumlu Meksika asıllı yetenekli sanatçı, Sürrealist ressam Leonora Carrington’nın, hayal gücünün sembolleri olan yarı hayvan, yarı insan yaratıkları ve fantastik

¹⁹ Freeman, P. L. (2020). “Maria Grazia Chiuri ile Dior Couture Koleksiyonunun İlham Rotası”, <https://vogue.com.tr/moda/maria-grazia-chiuri-ile-dior-couture-koleksiyonunun-ilham-rotasi>, Erişim tarihi: 14.07.2020.

²⁰ “L’Haute Couture di Dior Secondo Matteo Garrone: I Vestiti Prendono Vita In Un Mondo Incantato E Surrealista”, <https://video.d.repubblica.it/moda/l-haute-couture-di-dior-secondo-matteo-garrone-i-vestiti-prendono-vita-in-un-mondo-incantato-e-surrealista/8466/8581>, Erişim tarihi: 18.07.2020.

²¹ Freeman, P. L. (2020). “Maria Grazia Chiuri ile Dior Couture Koleksiyonunun İlham Rotası”, <https://vogue.com.tr/moda/maria-grazia-chiuri-ile-dior-couture-koleksiyonunun-ilham-rotasi>, Erişim tarihi: 14.07.2020.

²² Freeman, P. L. (2020). “Maria Grazia Chiuri ile Dior Couture Koleksiyonunun İlham Rotası”, <https://vogue.com.tr/moda/maria-grazia-chiuri-ile-dior-couture-koleksiyonunun-ilham-rotasi>, Erişim tarihi: 14.07.2020.

manzaraları ile Le Mythe Dior filmin ilham kaynaklarının merkezinde yer almaktadır.²³ Koleksiyonun sergilendiği filmde yer alan antropomorfik mitolojik yaratıklarda Carrington etkisinden söz edilebilir.

Görsel 5. Maria Grazia Chiuri, “Chantilly Gece Elbisesi”, 2020, parlak sarı ve mavi tonlarda tül üzeri dantel applike işlemeli elbise tasarımı, Dior 2020-2021 Sonbahar/Kış Haute Couture Koleksiyonu.

Chiuri, sanki doğanın şekil verdiği parçaların doğayla bir bağlılık ve uyum içerisinde olduğu koleksiyonun renk paletini: “Okyanusun parıltısında salınan bir mercan kayalığı gibi muhteşem kırmızı tonları, bazı parçalarla koleksiyona büyümlü bir his vermek için yumuşak grileri, nötr tonları ve altın sarısı parlak tonların ışıltısını kullandım” diyerek tarif etmektedir.²⁴

Koleksiyonda yer alan; mavi ve sarı renklerde *Chantilly* dantel aplikelili (Fransa'nın *Chantilly* şehrine özgü, geleneksel 17. yüzyıl stilinde el yapımı bobin dantel) gece elbisesinin (Görsel 5) yanı sıra erkek tarzlığında öne çıkan kumaşların feminen bir dokunuşla harmanlandığı zarif görünümler; klasik Dior Bar takım ile ince pilili etek kombini (Görsel 6) ve Fransız ressam Jacqueline Lamba'nın *Génie d'amour – Flamme* tarot kart tasarımlarından desen olarak esinlendiği işlemeli duble kaşmir beyaz kemerli palto dikkat çekmektedir (Görsel 6). Kumru tüylerinden etkilenilmiş gri tüllü büstiyer elbise, drapeli Yunan sütunu elbise, kimono

²³ Freeman, P. L. (2020). “Maria Grazia Chiuri ile Dior Couture Koleksiyonunun İlham Rotası”, <https://vogue.com.tr/moda/maria-grazia-chiuri-ile-dior-couture-koleksiyonunun-ilham-rotasi>, Erişim tarihi: 14.07.2020.

²⁴ Wightman-Ston, D. (2020). “Dior Showcases Fantasy and Miniatures for Haute Couture”, <https://fashionunited.com/news/fashion/dior-showcases-fantasy-and-miniatures-for-hautecouture/2020070634350>, Erişim tarihi: 10.08.2020.

kollu bronz toga elbise (Görsel 6) gibi tasarımlar ile Dior House'un couture ustalığı ile göz kamaştırmaktadır.²⁵

Görsel 6. Maria Grazia Chiuri, "Dior 2020-2021 Sonbahar/Kış Haute Couture Koleksiyonu", 2020, Dior.

2020-21 Dior minyatür haute couture koleksiyonunun sergilendiği *Le Mythe Dior* filmi, izleyenleri dünyadaki pandemi gerçeğinin dışına, mitolojik karakterlerin gerçeküstü boyutuna, bir bebek evi içerisinde temsili bir yolculuğa çıkarıyor.²⁶

Görsel 7. Matteo Garrone, "Le Mythe Dior", 2020. Pre-Raphaelite Brotherhood hareketinden ilham alan bir kare.

İtalyan yönetmen Matteo Garrone ile iş birliği yapan tasarımcı Chiuri, tasarımların sunumunda sanatsal film ile koleksiyonunda vermek istediği anlam bütünlüğünü sinematografik destekle sağlamıştır. *Le Mythe Dior* adlı kısa filmde *Pre-Raphaelite Brotherhood* (1848-1854

²⁵ Wightman-Ston, D. (2020). "Dior Showcases Fantasy and Miniatures for Haute Couture", <https://fashionunited.com/news/fashion/dior-showcases-fantasy-and-miniatures-for-haute-couture/2020070634350>, Erişim tarihi: 10.08.2020.

²⁶ Wightman-Ston, D. (2020). "Dior Showcases Fantasy and Miniatures for Haute Couture", <https://fashionunited.com/news/fashion/dior-showcases-fantasy-and-miniatures-for-haute-couture/2020070634350>, Erişim tarihi: 10.08.2020.

Pre-Raphaelite Kardeşliği) hareketinden ilham alan görüntüler (Görsel 7) ile sergilenen Dior 2020-2021 Sonbahar/Kış Haute Couture koleksiyonunun mitolojik karakterle anlatımı; pandemi sürecinde yaşanan belirsizlik günlerinde izleyenleri yaşanan gerçekliğin ötesine taşımakta, kalabalık şehir hayatının karmaşasından yaban doğal ortamda hayal edilen gerçeküstü, büyü bir aleme doğru yolculuğa çıkarmaktadır.

Filmin sinematografisi yeni medyada yüksek beğeni ve övgü alırken aynı zamanda politik doğrucular tarafından eleştirilmiştir. Yüksek bütçeli film prodüksiyonunda giysileri üzerlerinde taşıyan mankenlerden Dior couture atölye çalışanlarına kadar oyuncu kadrosunun sadece beyaz ırktan seçilmiş olması; güncel *Black Lives Matter* hareketi sırasında markanın toplumsal duyarlılık mesajı verme fırsatını kaçırdığı biçiminde yorumlanmıştır.²⁷ Ancak filmin sanatsal üslubu olan *Pre-Raphaelite Brotherhood* akımında resmedildiği gibi filmde de yer alan beyaz tenli, uzun dalgalı kıvılcık ya da sarışın Avrupalı kadın prototipinin, anlatılan mitolojik göstergeleri olan hikâyeye gayet uygun bir oyuncu kadrosu oluşturulduğu bu sanat üslubu bakımından değerlendirildiğinde, yapılan seçimlerin oldukça yerinde olduğu anlaşılmaktadır.

Görsel 8. Matteo Garrone, "Le Mythe Dior", 2020. Sandık şeklindeki bebek evi ve içerisindeki Dior 2020-2021 Sonbahar/Kış Haute Couture koleksiyonundan yedi adet görünüm.

Filmde iki belboy tarafından taşınan sandık şeklindeki bebek evi, Dior'un Paris Avenue Montaigne 30 numaradaki merkez binası-mağazası model alınarak tasarlanmıştır (Görsel 8). Özel olarak üretilen bu sandık içerisindeki minyatür ölçülerdeki prova mankenleri üzerinde sunulan, aslına uygun detayları ve titiz el işçiliğiyle üretilen haute couture giysiler ve onların

²⁷ Wightman-Ston, D. (2020). "Dior Showcases Fantasy and Miniatures for Haute Couture", <https://fashionunited.com/news/fashion/dior-showcases-fantasy-and-miniatures-for-haute-couture/2020070634350>, Erişim tarihi: 10.08.2020.

sergilendiği film izleyenleri masalsi, büyülü bir dünyaya davet etmektedir. Chiuri, yaklaşık on dakika süren filmi, modanın mitoloji ile anlatıldığı kısa bir masal olarak niteler. Filmde *Pre-Raphaelite Brotherhood* sanat akımı üslubunda görselleştirilen deniz kızları, ağaç insanlar, su ve orman perileri gibi çeşitli efsanevi yaratıkları canlandıran modellerin beğenisine sunulan koleksiyonun tanıtıldığı sinematik evrenin masalsi anlatısında, izleyenleri büyülü bir dünya karşılar (Görsel 9).

Filmin başlangıcında giysiler, el değmemiş mitolojik doğadaki couture müşterilerine doğru yolculuklarına çıkacakları valize yerleştirilmeden önce; terzilerin minyatür giysi koleksiyonuna son dokunuşlarını yaparken izlediğimiz fantastik sunumda, Dior couture atölyeleri adeta başrol oynamaktadır.²⁸

Görsel 9. Matteo Garrone, "Le Mythe Dior", 2020. Dior 2020-2021 Sonbahar/Kış Haute Couture koleksiyonundan bir görünüm.

Dijital çağın iletişim imkânlarından faydalanarak tüm dünyada eş zamanlı yayınlanan sanatsal filmde Dior, yeni sezon couture tasarımlarını dramatik bir görsellikte sunmayı başarmıştır. *Le Mythe Dior* filminin yeni medyadaki yüksek izlenme oranlarından, ana akım medyada yapılan haberlerinden, Paris moda haftası kapsamında dijital gösterimi hakkında yazılan makalelerden ve yeni medya kullanıcılarının yoğun çevrimiçi görsel ve video paylaşımlarından koleksiyonun gördüğü ilgi ve aldığı beğeni anlaşılmaktadır.

²⁸ Wightman-Ston, D. (2020). "Dior Showcases Fantasy and Miniatures for Haute Couture", <https://fashionunited.com/news/fashion/dior-showcases-fantasy-and-miniatures-for-haute-couture/2020070634350>, Erişim tarihi: 10.08.2020.

Film YouTube üzerinden, Christian Dior'un resmi sayfasında yayınlandığı 06.07.2020 tarihinden itibaren bir milyon üç yüz bin kez görüntülenmiştir.²⁹ Ayrıca markanın yeni medyadaki diğer resmi Dior hesaplarında: Instagram'da paylaşılan kısa tanıtım filmleri ortalama bir milyon üzeri kez izlenirken,³⁰ koleksiyonun üretim aşamasındaki detay fotoğrafları, dört yüz binin üzerinde beğenilme rakamlarına ulaşır,³¹ Facebook'da paylaşılan "*The ingenuity of couture savoir-faire*" videosu üç milyon yüz bin;³² "*Le Mythe Dior*" filmi ise iki milyon beş yüz bin defa izlenmiştir.³³

Böylelikle Théâtre de la Mode'dan misyonu devralan Dior 2020-2021 Sonbahar/Kış haute couture koleksiyonunun sergilendiği sanatsal film projesi *Le Mythe Dior* ile Paris modası; bir kez daha zor zamanlarda küçük ölçeklerde çalışıp, haute couture alanındaki ustalıklarını tüm dünyaya göstermekte ve imkânsız zamanlarda haute couture'yi yaşatmayı sürdürmektedir. Güncel teknolojik imkanlar sayesinde tüm dünyada eş zamanlı sergilenme farkıyla, izleyicilerin istediği zaman tekrar izleyebilecekleri dijital ortamda var olmayı sürdürmektedir.

4. Sonuç

Théâtre de la Mode'un hikâyesi Fransız modasının ve özellikle Paris haute couture'unun dünyadaki seçkin yerini yeniden kazanması amacıyla başlatılmış ve II. Dünya Savaşı sonrası dönemin zor koşullarında; moda, plastik sanatlar ve tiyatro iş birliğinde sanatçıların, moda tasarımcılarının, zanaatkârların dayanışması ve bir arada çalıştıkları eseri mükemmelleştirmedeki gayretleri Fransa'nın gururu olmuştur. Özverili çalışmaların sonucu ortaya çıkan proje, 1945-1946 yıllarında sergiyi izleyicilerine umut ve yaşama sevincinin sembolü olacak nitelikte bir eser kazandırmıştır (Roux vd., 2002:58).

²⁹ "Dior Autumn-Winter 2020-2021 Haute Couture", <https://www.youtube.com/watch?v=yxBFwqRbl8c>, Erişim tarihi: 07.09.2020.

³⁰ "Looking Like It Wafted in On the Wind, Greige Silk Gauze Is Cinched at The Waist In A Ripple Of Soft Hand Pleats In This Fairytale Gown From The Autumn-Winter 2020-2021 Haute Couture Collection By Maria Grazia Chiuri", <https://www.instagram.com/p/CCXyX1LoPoB/>, Erişim tarihi: 07.09.2020.

³¹ "Even in Miniature, The Splendor of The Autumn-Winter 2020-2021 Haute Couture Evening Wear by Maria Grazia Chiuri Is Unmissable", https://www.instagram.com/p/CCYB_1xkl6/, Erişim tarihi: 08.09.2020.

³² "The Ingenuity of Couture Savoir-Faire", <https://www.facebook.com/watch/?v=694861607739664>, Erişim tarihi: 08.09.2020.

³³ "Dior Autumn-Winter 2020-2021 Haute Couture", <https://www.facebook.com/118197471568260/videos/1400291413503113>, Erişim tarihi: 08.09.2020.

İkinci Dünya Savaşı'nın bitmesiyle, yıllardır normal günlük yaşantılarından uzak kalan, yokluk ve korkuyla geçen karanlık yılların ardından insanlar, Théâtre de la Mode sahnesinde sanatçıların tasarladığı Paris'ten çeşitli görünümlere ait setler içerisinde sergilenen dönemin tüm Paris moda evlerinin, minyatür boyutlardaki yeni moda görünüşlerine ve dekorlarına eşlik eden müziklerin sanatsal bütünlüğünü izlediklerinde yeniden yaşama sevinci kazanmışlardır. Théâtre de la Mode'nin gelecek güzel günlere dair mesajları bugün de en az 1945-1946 yıllarında yaydığı umut kadar etkilidir. Sanat ve moda iş birliğinin umutları canlandırarak güzellikte bir etkisine sahip olması; tüm bir sektörü kurtarabilecek bu gücün kaynağının sanatsal yaratıcılıkta olduğunun bir göstergesidir. İkinci Dünya Savaşı'nın sonunda başlatılan bu eşsiz etkinlik ile tekstil endüstrisinin, ulaşımın, organizasyonların ve tüm koleksiyon sunumlarının tamamen sekteye uğradığı bir dönemde, Fransız modasının tüm dünyada parlaması, projenin hedefini gerçekleştirmiştir. Tıpkı o yıllarda moda sektörünün durağanlaştığı gibi hemen her alanda iş gücü, üretim, lojistik ve ekonomik durgunluğun yaşandığı 2020 yılının pandemi ve karantina sürecinde; Dior kadın koleksiyonlarının Yaratıcı Direktörü Chiuri, Dior Ateliers'deki mükemmelliğin özünü somutlaştıran otuz yedi adet minyatür haute couture silüetinin sanatsal bir üslupla sunulduğu film projesini, dijital ortamda gerçekleşen Paris Moda Haftası'nda yeni medya üzerinden yayınlıyarak; yarınlar için her zaman bir umut olduğu fikrini yeniden yaşatmaktadır.

Chiuri, 2020 yılında insanlığın küresel boyuttaki salgından fiziksel, psikolojik veya ekonomik herhangi bir şekilde mutlaka etkilendiği bu süreçte sanat, tasarım ve dijital teknoloji iş birliği ile yarattıkları harikalar diyarında, masalsi bir anlatımla izleyenleri farklı bir dünyaya taşımaktadır. Tıpkı savaş sonrası dönemde Théâtre de la Mode sergisinin toplumlara yaşama sevinci kazandırdığı gibi pandemi sürecinde *Le Mythe Dior* filmi ile sunulan Dior haute couture koleksiyonu insanlığa hayatın güzelliklerini hatırlatma misyonunu üstlenmiştir. Dior, koleksiyon filmini izleyenleri; pandemi döneminde yaşanan karantina sürecinde evrensel olarak hissedilen hastalık korkusu, sosyal-ekonomik boyutlarıyla gelecek kaygısı ve izolasyon sonucu yalnız, çaresiz hissetme endişelerinden uzaklaştırmayı amaçlamış; kalabalık şehir karmaşasında artık insanlara gerçeküstü gibi gelen sakin doğanın güzelliklerine doğru bir yolculuğa çıkarmıştır.

Çalışmanın bulgusu olarak, modanın tartışmasız bir endüstri alanı olmasının ötesinde insanların psikolojik ihtiyaçlarını da karşılayan, yaratımlarının sunum biçimleri ile tıpkı sanatın insanlar üzerinde estetik haz oluşturma duygusunun beraberinde onlara yaşama sevinci kazandırması gibi bir işlevi de olduğu anlaşılmaktadır. Sanatsal biçimde sergilenen moda görünüşler, bu yeni kreasyonları giyenlere mutluluk getirdiği gibi onların sunumlarını izleyenlere, hayatın güzel yanlarını vurgulayan görsel anlatılarıyla yaşama sevinci, coşkusu hissettirebilir.

Sonuç olarak, incelenen her iki haute couture projesinin yaratım aşamalarında moda tasarımcıları, Parisli haute couture zanaatkârlarının teknik bilgisi ve incelikli el işçilikleri ile koleksiyonlarını üretmiş, sergileme biçimlerinde bu tasarımlarını; görsel/plastik, fonetik/işitsel ve dramatik sanat dallarından çeşitli sanatçılarla kurdukları iş birlikleri ile oluşturdukları tiyatro setlerinde ya da film sahnelerinde özel bir hikaye içerisinde, sanatın evrensel dili ile izleyicilere ulaşmayı başarmışlardır. *Théâtre de la Mode* ve *Le Mythe Dior* gibi sanatsal moda sunumlarının izleyicileri üzerinde yarattığı dramatik etkinin uyandırdığı estetik haz duygusunun; modanın pek söz edilmeyen ama alternatif bir işlevi olarak sayılabilecek, moda tasarım-sanat iş birliği ile ortaya çıkan bu eserlerde, insanlara yaşama sevinci kazandırabilme gücü olduğu anlaşılmaktadır.

Kaynakça

Klobe, T. (2001). *Exhibitions: Concept, Planing and Design*, The AAM Press: The American Museums Association of Museums.

Kochno, B. (1945). *The Exhibition Le Theatre de la Mode Album*, Paris: Aljanvic Publicité.

Roux E. C., Lottman, E. C. Garfinkel, S. Gasc, N. Seidner, D. (2002). *Théâtre de la Mode: Fashion Dolls: The Survival of Haute Couture*, Palmer/Pletsch Publishing.

Saillard, O. Zazzo, A. (2012). *Paris Haute Couture*, France: Skira Flammarion.

Secrest, M. (2014). *Elsa Schiaparelli: A Biography*, Knopf.

Veillon, D. (1990). "Le Théâtre De La Mode", *Vingtième Siècle, Revue D'histoire*, No:28, Octobre-Décembre, p.118-120.

Worsley, H. (2011). *Decades of Fashion*, H.F.Ullmann Publishing.

İnternet Kaynakları

Even In Miniature, The Splendor of The Autumn-Winter 2020-2021 Haute Couture Evening Wear By Maria Grazia Chiuri Is Unmissable”, https://www.instagram.com/p/CCYB_1xIkI6/, Erişim tarihi: 08.09.2020.

Freeman, P. L. (2020). “Maria Grazia Chiuri ile Dior Couture Koleksiyonunun İlham Rotası”, <https://vogue.com.tr/moda/maria-grazia-chiuri-ile-dior-couture-koleksiyonunun-ilham-rotasi>, Erişim tarihi: 14.07.2020.

Laprade, M. (2017), “Haute Couture Et Expositions Universelles”, <https://journals.openedition.org/apparences/1370>, Erişim tarihi: 08.07.2020.

Taylor, Lydia Maria, (2012). “Pandora in The Box: Travelling Around the World in the Name of Fashion”, *Fashion: Exploring Critical Issues*, <https://brill.com/view/book/edcoll/9781848881488/BP000002.xml>, Erişim tarihi:10.07.2020.

Wightman-Ston, D. (2020). “Dior Showcases Fantasy and Miniatures for Haute Couture”, <https://fashionunited.com/news/fashion/dior-showcases-fantasy-and-miniatures-for-haute-couture/2020070634350>, Erişim tarihi: 10.08.2020.

“Dior Autumn-Winter 2020-2021 Haute Couture”, <https://www.youtube.com/watch?v=yxBFwqRbl8c>, Erişim tarihi: 07.09.2020.

“La Haute Couture”, <https://fhcm.paris/en/the-federation/history/>, Erişim tarihi: 27.08.2020.

“Le Théâtre De La Mode: The Dream Odyssey”, https://www.dior.com/en_int/womens-fashion/haute-couture-shows/folder-fall-winter-2020-2021-haute-couture-collection/le-theatre-de-la-mode-the-dream-odyssey, Erişim tarihi: 17.07.2020.

“Paris Dit Merci Aux Poupées”, <https://www.leparisien.fr/archives/paris-dit-merci-aux-poupees-22-01-2017-6601644.php>, Erişim tarihi: 15.07.2020.

“Rose Bertin”, <http://en.chateauversailles.fr/discover/history/great-characters/rose-bertin>, Erişim tarihi: 27.08.2020.

“The ‘Golden Age’ Of Couture”, <https://www.vam.ac.uk/articles/the-golden-age-of-couture>, Erişim tarihi: 11.07.2020.

“Théâtre De La Mode”, <https://www.maryhillmuseum.org/inside/exhibitions/permanent-exhibitions/theatre-de-la-mode>, Erişim tarihi: 11.07.2020.

“The Savoir-Faire”, https://www.dior.com/en_int/womens-fashion/haute-couture-shows/folder-fall-winter-2020-2021-haute-couture-collection/the-savoir-faire, Erişim tarihi: 17.07.2020.

Görsel Kaynaklar

Görsel 1. Christian Berard, “Minyatür Opera Sahnesi Seti”, 1945, Théâtre de la Mode sahne tasarımı. Luis P. N., “Nostalgia”, <https://www.vogue.es/moda/articulos/teatro-de-la-moda-historia-alta-costura-paris-segunda-guerra-mundial>, Erişim tarihi: 14.07.2020.

Görsel 2. Marcelle Chaumont, “Kiremit Kırmızısı Keten Palto”, 1945, keten, dikiş. Roux vd. (2002). Théâtre de la Mode: Fashion Dolls: The Survival of Haute Couture, Palmer/Pletsch Publishing, p.85.

Görsel 3. Cartier, Van Cleef & Arpels, Chaumet, 1945, Théâtre de la Mode Sergisi'nin yakut, elmas vb. değerli taşlardan minyatür mücevher tasarımları. Roux vd. (2002). Théâtre de la Mode: Fashion Dolls: The Survival of Haute Couture, Palmer/Pletsch Publishing, p. 51.

Görsel 4. Jean-Denis Malclès, “Le Jardin Marveilleux” (The Marvelous Garden) 1946, Théâtre de la Mode sahne ve dekor tasarımı, Maryhill Museum of Art Koleksiyonu. “Théâtre de la Mode”, <https://www.maryhillmuseum.org/events/theatre-de-la-mode>, Erişim tarihi:12.08.2020.

Görsel 5. Maria Grazia Chiuri, “Chantilly Gece Elbisesi”, 2020, parlak sarı ve mavi tonlarda tül üzeri dantel aplike işlemeli elbise tasarımı, Dior 2020-2021 Sonbahar/Kış Haute Couture Koleksiyonu. “Dior”, https://www.instagram.com/p/CCYB_1xIkI6/, Erişim tarihi: 15.08.2020.

Görsel 6. Maria Grazia Chiuri, “Dior 2020-2021 Sonbahar/Kış Haute Couture Koleksiyonu”na ait beş görünüm, 2020, Dior. “The Savoir-Faire”, https://www.dior.com/en_int/womens-fashion/haute-couture-shows/folder-fall-winter-2020-2021-haute-couture-collection/the-savoir-faire, Erişim tarihi: 15.08.2020.

Görsel 7. Matteo Garrone, “Le Mythe Dior”, 2020. Pre-Raphaelite Brotherhood hareketinden ilham alan bir kare. <https://www.youtube.com/watch?v=yxBFwqRbI8c>, Erişim tarihi: 07.11.2020.

Görsel 8. Matteo Garrone, “Le Mythe Dior”, 2020. Sandık şeklindeki bebek evi ve içerisindeki Dior 2020-2021 Sonbahar/Kış Haute Couture koleksiyonundan yedi adet görünüm. <https://www.youtube.com/watch?v=yxBFwqRbI8c>, Erişim tarihi: 07.11.2020.

Görsel 9. Matteo Garrone, “Le Mythe Dior”, 2020. Dior 2020-2021 Sonbahar/Kış Haute Couture koleksiyonundan bir görünüm. <https://www.youtube.com/watch?v=yxBFwqRbI8c>, Erişim tarihi: 07.11.2020.